

1. Te shkruhen formulat adicionele dhe formulat qe shprehin Shumen e funksioneve trigonometrike ne prodhim

1.

$$\sin(\alpha + \beta) = \sin \alpha \cos \beta + \cos \alpha \sin \beta \quad (2)$$

$$\cos(\alpha + \beta) = \cos \alpha \cos \beta - \sin \alpha \sin \beta \quad (3)$$

$$\operatorname{tg}(\alpha + \beta) = \frac{\operatorname{tg} \alpha + \operatorname{tg} \beta}{1 - \operatorname{tg} \alpha \operatorname{tg} \beta} \quad (4)$$

$$\operatorname{ctg}(\alpha + \beta) = \frac{\operatorname{ctg} \alpha \operatorname{ctg} \beta - 1}{\operatorname{ctg} \alpha + \operatorname{ctg} \beta} \quad (5)$$

Duke zëvendësuar $\alpha + \beta = x$ dhe $\alpha - \beta = y$ dhe duke zgjidhur këtë sistem të ekuacioneve sipas α dhe β , nga formulat adicionele $\sin(\alpha + \beta)$ dhe $\sin(\alpha - \beta)$ marrim:

$$\sin x \pm \sin y = 2 \sin \frac{x \pm y}{2} \cos \frac{x \mp y}{2}$$

dhe

$$\cos x + \cos y = 2 \cos \frac{x + y}{2} \cos \frac{x - y}{2}.$$

2. Nxirrni formulën për shumezimin dhe fuqizimin e numrave kompleks në formën trigonometrike

2.

Le të jenë dhënë dy numra kompleksë në formën trigonometrike

$$z_1 = r_1(\cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1) \quad \text{dhe} \quad z_2 = r_2(\cos \varphi_2 + i \sin \varphi_2).$$

$$\begin{aligned} z_1 z_2 &= (r_1 r_2 (\cos \varphi_1 \cos \varphi_2 - \sin \varphi_1 \sin \varphi_2), r_1 r_2 (\cos \varphi_1 \sin \varphi_2 + \sin \varphi_1 \cos \varphi_2)) \\ &= r_1 r_2 (\cos(\varphi_1 + \varphi_2), \sin(\varphi_1 + \varphi_2)) = r_1 r_2 (\cos(\varphi_1 + \varphi_2) + i \sin(\varphi_1 + \varphi_2)) \quad (1) \end{aligned}$$

$$z_1 z_2 \cdots z_n = r_1 r_2 \cdots r_n (\cos(\varphi_1 + \varphi_2 + \cdots + \varphi_n) + i \sin(\varphi_1 + \varphi_2 + \cdots + \varphi_n)) \quad (2)$$

Nëse në barazimin (2) konsiderojmë $z_1 = z_2 = \cdots = z_n$, që d.m.th. $r_1 = r_2 = \cdots = r_n$ dhe $\varphi_1 = \varphi_2 = \cdots = \varphi_n$, atëherë marrim formulën për fuqizimin e numrit kompleks në formën trigonometrike:

$$z^n = [r(\cos \varphi + i \sin \varphi)]^n = r^n (\cos n\varphi + i \sin n\varphi) \quad (3)$$

3. Tregoni se kur tre vektore janë linearisht të varur dhe vertetoni këtë pohim.

3.

Ngjashëm, tre vektorë $\vec{a}_1$, $\vec{a}_2$ dhe $\vec{a}_3$ janë linearisht të varur, atëherë dhe vetëm atëherë kur ata janë komplanarë.

Le ta vërtetojmë pohimin e fundit: Nëse dy nga tre vektorët $\vec{a}_1$, $\vec{a}_2$ dhe $\vec{a}_3$ janë kolinearë, atëherë vektorët $\vec{a}_1$, $\vec{a}_2$ dhe $\vec{a}_3$ janë komplanarë dhe linearisht të varur. Prandaj, konsiderojmë treshen e vektorëve $\vec{a}_1$, $\vec{a}_2$ dhe $\vec{a}_3$ çdo dy prej të cilëve janë jo kolinearë.

Nëse vektorët $\vec{a}_1$, $\vec{a}_2$ dhe $\vec{a}_3$ janë linearisht të varur, atëherë ekziston kombinimi linear zero

$$\alpha_1 \vec{a}_1 + \alpha_2 \vec{a}_2 + \alpha_3 \vec{a}_3 = 0, \quad (1)$$

për të paktën njërin nga koeficientet e kombinimit linear α_1 , α_2 dhe α_3 të ndryshëm nga zero. Le të supozojmë për shembull se $\alpha_3 \neq 0$. Në këtë rast

4. Perkufizoni prodhimin vektorial të dy vektoreve dhe shkruani vetite e prodhimit vektorial

4.

Prodhimi vektorial i vektorëve $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$ ($\vec{a} \neq 0$, $\vec{b} \neq 0$), quhet vektori, i cili shënohet me $\vec{c} = \vec{a} \times \vec{b}$, dhe plotëson kushtet:

- Intensiteti $|\vec{c}| = |\vec{a} \times \vec{b}|$ është i barabartë me syprinën e paralelogramit të ndërtuar mbi vektorët $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$;
- Treshja e vektorëve $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ është treshë e djathtë;
- Vektori $\vec{c}$ është normal në rrafshin e përcaktuar nga dy vektorët $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$. Në vazhdim do të vërtetojmë disa veti të rëndësishme të prodhimit vektorial.

Edhe disa veti të prodhimit vektorial të vektorëve po i marrim pa vërtetim.

$$2. \vec{a} \times \vec{b} = -\vec{b} \times \vec{a}, \quad \text{vetia antikomutative;}$$

$$3. |\vec{a} \times \vec{b}| \leq |\vec{a}| \cdot |\vec{b}|;$$

$$4. |\vec{a} \times \vec{b}| = |\vec{a}| \cdot |\vec{b}| \Rightarrow \vec{a} \perp \vec{b};$$

$$5. \alpha (\vec{a} \times \vec{b}) = (\alpha \vec{a}) \times \vec{b} = \vec{a} \times (\alpha \vec{b}), \quad \alpha \text{ është skalar;}$$

$$6. \vec{a} \times (\vec{b} + \vec{c}) = \vec{a} \times \vec{b} + \vec{a} \times \vec{c}, \quad \text{vetia distributive e prodhimit vektorial}$$

ndaj shumës së vektorëve;

5. Shkruani ekuacionin e rrafshit në formën vektoriale, ekuacionin e rrafshit që kalon neper një pike dhe ekuacionin e rrafshit në formën segmente

5.

$$(\vec{r} - \vec{r}_0) \cdot \vec{n} = 0 \quad (1)$$

Relacioni (1) paraqet **ekuacionin vektorial** të rrafshit në hapësirë. M

$$A \cdot (x - x_0) + B \cdot (y - y_0) + C \cdot (z - z_0) = 0. \quad (2)$$

Ekuacioni (2) quhet **ekuacioni normal i rrafshit**.

$$\frac{x}{a} + \frac{y}{b} + \frac{z}{c} = 1. \quad (3)$$

Relacioni (3) shpreh **ekuacionin e rrafshit në formë segmente**.

6. Si njehet këndi ndërmjet dy rrafshesh?

6.

Kënd ndërmjet rrafshesh α_1 dhe α_2 quhet këndi ndërmjet vektorëve normal të tyre $\vec{n}_1 = (A_1, B_1, C_1)$ dhe $\vec{n}_2 = (A_2, B_2, C_2)$. Pra

$$\cos \angle(\alpha_1, \alpha_2) = \cos \angle(\vec{n}_1, \vec{n}_2) = \frac{|\vec{n}_1 \cdot \vec{n}_2|}{|\vec{n}_1| \cdot |\vec{n}_2|} = \frac{A_1 A_2 + B_1 B_2 + C_1 C_2}{\sqrt{A_1^2 + B_1^2 + C_1^2} \cdot \sqrt{A_2^2 + B_2^2 + C_2^2}}.$$

7. Shkruani dhe vertetoni formulën për rrethimin e numrit kompleks në formën trigonometrike

7.

$$z = r(\cos \varphi, \sin \varphi) \text{ dhe } w = \rho(\cos \theta, \sin \theta).$$

Në bazë të formulave të Muavrit kemi

$$\rho^n (\cos n\theta, \sin n\theta) = r^n (\cos \varphi, \sin \varphi).$$

Prandaj

$$\rho^n = r^n \text{ dhe } n\theta = \varphi + 2k\pi \quad (k \in \mathbb{Z}) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \rho = \sqrt[n]{r} \text{ dhe } \theta = \frac{\varphi + 2k\pi}{n} \quad (0 \leq k \leq n-1).$$

Rrjedhimisht

$$w_k = \left(\sqrt[n]{r} \cos \frac{\varphi + 2k\pi}{n}, \sqrt[n]{r} \left(\sin \frac{\varphi + 2k\pi}{n} \right) \right) \quad (0 \leq k \leq n-1),$$

ose

$$w_k = \sqrt[n]{r} \left(\cos \frac{\varphi + 2k\pi}{n} + i \sin \frac{\varphi + 2k\pi}{n} \right) \quad (0 \leq k \leq n-1). \quad (5)$$

8. Përkufizoni shumezimin e matricave dhe shkruani vetitë e shumezimit. Përfshijë llojet e matricash që mund të bëhen fuqizime matricash?

8.

Përkufizimi 3.4 Le të jenë dhënë matricat $A = (a_{ij})_{m \times p}$ dhe $B = (b_{ij})_{p \times n}$. Prodhimi i matricave A dhe B, quhet matrica $C = (c_{ij})_{m \times n}$ elementet e së cilës plotësojnë barazimin:

$$c_{ij} = a_{i1}b_{1j} + a_{i2}b_{2j} + \dots + a_{ip}b_{pj} = \sum_{k=1}^p a_{ik}b_{kj} \quad (i=1, 2, \dots, m \wedge j=1, 2, \dots, n)$$

Simbolikisht e shënojmë $A \cdot B$.

Nga përkufizimi i mësipërm shihet qartë se prodhimi i dy matricave mund të përkufizohet vetëm në rastin kur numri i shtyllave të matricës së parë është i barabartë me numrin e rreshtave të matricës së dytë.

$$9. A \cdot E = E \cdot A = A,$$

$$10. A \cdot (B \cdot C) = (A \cdot B) \cdot C,$$

$$11. A \cdot (B + C) = A \cdot B + A \cdot C,$$

$$12. \alpha(A \cdot B) = (\alpha A) \cdot B.$$

9.Shkruani formulat per kosinuset drejtimit te nje vektori ne hapësire dhe tregoni se si merrren ato formula

Le të jenë α, β dhe γ këndet të cilët vektori $\vec{a}$ i formon përkatësisht me boshtet O_x, O_y, O_z : $\angle(\vec{a}, O_x) = \alpha$, $\angle(\vec{a}, O_y) = \beta$, $\angle(\vec{a}, O_z) = \gamma$. Është e qartë se, në bazë të përkufizimit të funksioneve trigonometrike, $a_1 = |\vec{a}| \cos \alpha$, $a_2 = |\vec{a}| \cos \beta$, $a_3 = |\vec{a}| \cos \gamma$, që do të thotë se numrat a_1, a_2 dhe a_3 janë vlerat algjebrike të projektionit të vektorit $\vec{a}$ në boshtet koordinative, ndërsa vektorët $a_1 \vec{i}, a_2 \vec{j}$ dhe $a_3 \vec{k}$ janë respektivisht projektionet e vektorit $\vec{a}$ në boshtet koordinative. Meqë $|\vec{a}| = \sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}$, atëherë

$$\cos \alpha = \frac{a_1}{\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}}, \cos \beta = \frac{a_2}{\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}}, \cos \gamma = \frac{a_3}{\sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}}.$$

Funksionet $\cos \alpha$, $\cos \beta$ dhe $\cos \gamma$ janë kosinuset e drejtimit të vektorit $\vec{a}$ me boshtet koordinative. Është e evidente se

10.Tregoni se si nxjerret ekuacioni I rrafshit nga forma e pergjithshme ne formen segmente

10.

Le të jetë dhënë rrafshi α me ekuacionin e tij në formën e përgjithshme

$$Ax + By + Cz + D = 0 \quad (A \neq 0, B \neq 0, C \neq 0, D \neq 0). \quad (1)$$

Ekuacioni i mësipërm mund të shkruhet në formën

$$Ax + By + Cz = -D$$

Duke pjesëtuar barazimin e fundit anë për anë me $-D$ marrim:

$$\frac{x}{-\frac{D}{A}} + \frac{y}{-\frac{D}{B}} + \frac{z}{-\frac{D}{C}} = 1. \quad (2)$$

Duke shënuar $-\frac{D}{A} = a, -\frac{D}{B} = b, -\frac{D}{C} = c$, ekuacioni (2) merr formën

$$\frac{x}{a} + \frac{y}{b} + \frac{z}{c} = 1. \quad (3)$$

Relacioni (3) shpreh ekuacionin e rrafshit në formë segmente.

11. Si njehet distanca e pikes nga rrafshi?

11.

$$d = \frac{|Ax_0 + By_0 + Cz_0 + D|}{\sqrt{A^2 + B^2 + C^2}}.$$

12. Perkufizoni prodhimin skalar të vektoreve dhe tregoni se si shprehet në koordinata. Shkruani disa zbatime të tij.

12.

Prodhim skalar të dy vektorëve $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$ quajmë skalarin $|\vec{a}| \cdot |\vec{b}| \cos \varphi$ dhe e shënojmë $\vec{a} \cdot \vec{b}$. Pra,

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = |\vec{a}| \cdot |\vec{b}| \cos \varphi \quad (1)$$

ku $\varphi (0 \leq \varphi \leq \pi)$ është këndi ndërmjet vektorëve $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$.

Le të jenë dhënë vektorët $\vec{a} = x_1 \vec{i} + y_1 \vec{j} + z_1 \vec{k}$ dhe $\vec{b} = x_2 \vec{i} + y_2 \vec{j} + z_2 \vec{k}$. Duke zbatuar perkufizimin e prodhimit skalar të vektorëve dhe tabelën e shumëzimit skalar të vektorëve të bazës $\vec{i}, \vec{j}$ dhe $\vec{k}$ kemi

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = x_1 x_2 + y_1 y_2 + z_1 z_2$$

Nga shprehja e prodhimit skalar të vektorëve marrim

$$\cos \angle(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\vec{a} \cdot \vec{b}}{|\vec{a}| |\vec{b}|} = \frac{x_1 x_2 + y_1 y_2 + z_1 z_2}{\sqrt{x_1^2 + y_1^2 + z_1^2} \cdot \sqrt{x_2^2 + y_2^2 + z_2^2}}.$$

9. ZBATIME TË PRODHIMIT SKALAR

1. Nëse $\vec{a} \neq 0$ dhe $\vec{b} \neq 0$, atëherë nga përkufizimi i prodhimit skalar rrjedh

$$\cos \varphi = \frac{\vec{a} \cdot \vec{b}}{|\vec{a}| \cdot |\vec{b}|}, \text{ ku } \varphi = \angle(\vec{a}, \vec{b});$$

2. Kushti që dy vektorë $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$ të jenë normalë

Është $\vec{a} \perp \vec{b}$, atëherë dhe vetëm atëherë, nëse $\vec{a} \cdot \vec{b} = 0$, për $\vec{a} \neq 0$, $\vec{b} \neq 0$.

3. Njehsimi i intensitetit të vektorit

Nëse $\vec{a} = \vec{b}$, atëherë sipas përkufizimit të prodhimit skalar të vektorëve kemi

$$\vec{a} \cdot \vec{a} = |\vec{a}| \cdot |\vec{a}| \cdot \cos 0^\circ = |\vec{a}| \cdot |\vec{a}| = |\vec{a}|^2. \text{ Shkurt shkruajmë } \vec{a} \cdot \vec{a} = \vec{a}^2.$$

Nga barazimi i fundit marrim $|\vec{a}| = \sqrt{\vec{a} \cdot \vec{a}}.$

4. Projektioni i vektorit në bosht

Lë të jetë d një bosht i orientuar dhe $\vec{e}$ një vektor njësi. Atëherë

$$\text{proj}_{\vec{e}} \vec{a} = |\vec{a}| \cos(\vec{a}, \vec{e}) = |\vec{a}| \cdot |\vec{e}| \cos(\vec{a}, \vec{e}) = \vec{a} \cdot \vec{e}, \quad |\vec{e}| = 1.$$

13. Shkruani ekuacionin e rrafshit që kalon neper dy pika dhe eshte parallel me nje vector dhe tregoni se si merret ai.

13.

Zgjidhja: Le të jenë $P_1(x_1, y_1, z_1)$ dhe $P_2(x_2, y_2, z_2)$ dy pika të dhëna dhe vektori i dhënë $\vec{a} = (a_1, a_2, a_3)$. Është e qartë se vektorët $\overrightarrow{P_1P_2}$ dhe $\vec{a}$ janë komplanarë, rrjedhimisht prodhimi i përzier i vektorëve $\overrightarrow{P_1P_2}$ dhe $\vec{a}$ është zero. Pra,

$$(\overrightarrow{P_1P_2} \times \vec{a}) \cdot \vec{a} = 0 \text{ ose } \begin{vmatrix} x - x_1 & y - y_1 & z - z_1 \\ x_2 - x_1 & y_2 - y_1 & z_2 - z_1 \\ a_1 & a_2 & a_3 \end{vmatrix} = 0. \blacksquare$$

14. Përkufizoni matricen dhe veprimet me matrica

$$\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} \quad (2)$$

Tabela drejtkëndëshe e përbërë nga m rreshta dhe n , që duket sikur në tabelën (2), quhet **matricë**. Tabela (2) quhet **matricë e sistemit (1)**.

Numrat realë a_{ij} ($i = 1, 2, \dots, m$; $j = 1, 2, \dots, n$) quhen **elemente të matricës**.

Në qoftë se matrica ka numër të barabartë rreshtash dhe shtyllash, ajo quhet **matricë katrore**. Pra, nëse $m = n$ matrica shkurt shkruhet $A = (a_{ij})_n$.

Përkufizimi 3.2 Le të jenë dhënë matricat e të njëjtit tip $A = (a_{ij})_{m \times n}$ dhe $B = (b_{ij})_{m \times n}$. Shumë të matricave A dhe B quajmë matricën C , të tipit $m \times n$, me elemente që plotësojnë kushtin $c_{ij} = a_{ij} + b_{ij}$. Simbolikisht e shënojmë $C = A + B$.

Përkufizimi 3.3 Le të jetë $A = (a_{ij})_{m \times n}$ matricë dhe α një skalar. Prodhim të matricës A me skalarin α quajmë matricën $\alpha \cdot A = (\alpha \cdot a_{ij})_{m \times n}$.

Përkufizimi 3.4 Le të jenë dhënë matricat $A = (a_{ij})_{m \times p}$ dhe $B = (b_{ij})_{p \times n}$. Prodhim i matricave A dhe B , quhet matrica $C = (c_{ij})_{m \times n}$ elementet e së cilës plotësojnë

15. Formuloni dhe vertetoni teoremen per matricen inverse.

15.

Teorema 8.1 Matrica A ka matricë inverse, atëherë dhe vetëm atëherë kur A është matricë regulare.

Vërtetimi. Supozojmë se A ka matricë inverse A^{-1} . Atëherë

$$A \cdot A^{-1} = E \Rightarrow \det A \cdot \det A^{-1} = 1 \Rightarrow \det A \neq 0,$$

që d.m.th. se A është matricë regulare.

Anasjelltas. Supozojmë se $\det A \neq 0$. Tregojmë se matrica

$$A^{-1} = \frac{1}{\det A} \text{adj} A$$

është matricë inverse e matricës A . Vërtet

$$A \cdot A^{-1} = A \cdot \left(\frac{1}{\det A} \cdot \text{adj} A \right) = \frac{1}{\det A} \cdot (A \cdot \text{adj} A) = E.$$

Ngjashëm vërtetohet se $A^{-1} \cdot A = E$. Pra,

$$A^{-1} = \frac{1}{\det A} \text{adj} A.$$

16. Cka eshte nje matrice antisimetrike? Jep nje shembull

16.

Matrica $A = (a_{ij})_n$ për të cilën vlen $A = -A^T$ quhet **antisimetrike**.

$$B = \begin{pmatrix} 0 & 2 & 1 \\ -2 & 0 & 4 \\ -1 & -4 & 0 \end{pmatrix} \text{ është antisimetrike. } \blacksquare$$

17. Cka paraqet gjeometrikisht prodhimi i perzier i tre vektoreve?

17.

14. PRODHIMI I PËRZIER I VEKTORËVE

Prodhimi i përzier i tre vektoreve $\vec{a}$, $\vec{b}$ dhe $\vec{c}$ quhet prodhimi skalar i vektorit $\vec{a} \times \vec{b}$ me vektorin $\vec{c}$. Simbolikisht e shënojmë $(\vec{a} \times \vec{b}) \cdot \vec{c}$. D.m.th. prodhimi i

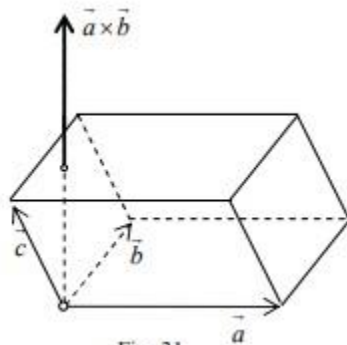

Fig. 31

18. Perkufizoni prodhimin vectorial te dy vektoreve dhe treogni se si shprehet ai kur vektoret jane dhene me koordinata

18.

Prodhimi vektorial i vektorëve $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$ ($\vec{a} \neq 0$, $\vec{b} \neq 0$), quhet vektori, i cili shënohet me $\vec{c} = \vec{a} \times \vec{b}$, dhe plotëson kushtet:

- Intensiteti $|\vec{c}| = |\vec{a} \times \vec{b}|$ është i barabartë me syprinën e paralelogramit të ndërtuar mbi vektorët $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$;
- Treshja e vektorëve $(\vec{a}, \vec{b}, \vec{c})$ është treshe e djathtë;
- Vektori $\vec{c}$ është normal në rrafshin e përcaktuar nga dy vektorët $\vec{a}$ dhe $\vec{b}$.

Në vazhdim do të vërtetojmë disa veti të rëndësishme të prodhimit vektorial.

13. SHPREHJA E PRODHIMIT VEKTORIAL NË KOORDINATA

Le të jenë dhënë vektorët $\vec{a} = x_1\vec{i} + y_1\vec{j} + z_1\vec{k}$ dhe $\vec{b} = x_2\vec{i} + y_2\vec{j} + z_2\vec{k}$. Duke zbatuar tabelën e mësipërme të shumëzimit të vektorëve të bazës $\{\vec{i}, \vec{j}, \vec{k}\}$ marrim:

$$\begin{aligned} \vec{a} \times \vec{b} &= (y_1z_2 - z_1y_2)\vec{i} + (x_1z_2 - z_1x_2)\vec{j} + (x_1y_2 - y_1x_2)\vec{k} = \\ &= \begin{vmatrix} y_1 & z_1 \\ y_2 & z_2 \end{vmatrix} \cdot \vec{i} - \begin{vmatrix} x_1 & z_1 \\ x_2 & z_2 \end{vmatrix} \cdot \vec{j} + \begin{vmatrix} x_1 & y_1 \\ x_2 & y_2 \end{vmatrix} \cdot \vec{k} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ x_1 & y_1 & z_1 \\ x_2 & y_2 & z_2 \end{vmatrix} \end{aligned}$$

19. Vetite e determinantave

19.

Këtu do të japim vetitë themelore të përcaktorëve, pa bërë vërtetimin e tyre.

1. $|A| = |A^T|$;
2. Në qoftë se çdo element i një rreshti (shtylle) të përcaktorit është zero, atëherë vlera e përcaktorit është zero.
3. Faktori i përbashkët i elementeve të një rreshti (shtylle) të përcaktorit mund nxirret para përcaktorit.
4. Në qoftë se ndërrojnë vendet cilëndo dy rreshta (shtylla) të një përcaktori, atëherë përcaktori ndërrohet shenjë.
5. Vlera e përcaktorit me dy rreshta (shtylla) identike është e barabartë me zero.
6. Në qoftë se një përcaktor ka cilëndo dy rreshta (shtylla) proporcionale, vlera e tij është e barabartë me zero.
7. Në qoftë se elementet e cilitdo rresht (shtyllë) paraqiten si shumë e dy elementeve, përcaktori mund të shkruhet si shumë e dy përcaktorëve.
8. Në qoftë se elementeve të një rreshti (shtylle) iu shtojmë elementet e një rreshti (shtylle) tjetër, të shumëzuar me një skalar, vlera e përcaktorit nuk ndryshon.

20. Vetite e Prodimit të perzier të vektoreve

20.

14.2 VETITË E PRODIMIT TË PËRZIER TË VEKTORËVE

1. $(\forall \vec{a}, \vec{b}, \vec{c} \in V) (\vec{a} \times \vec{b}) \cdot \vec{c} = (\vec{b} \times \vec{c}) \cdot \vec{a} = (\vec{c} \times \vec{a}) \cdot \vec{b};$
2. $(\vec{a} \times \vec{b}) \cdot \vec{c} = -(\vec{b} \times \vec{a}) \cdot \vec{c} = -(\vec{c} \times \vec{b}) \cdot \vec{a} = -(\vec{a} \times \vec{c}) \cdot \vec{b};$
3. $(\alpha \vec{a} \times \vec{b}) \cdot \vec{c} = (\vec{a} \times \alpha \vec{b}) \cdot \vec{c} = (\vec{a} \times \vec{b}) \cdot \alpha \vec{c}, \alpha$ është skalar.
4. $[(\vec{a}_1 + \vec{a}_2) \times \vec{b}] \cdot \vec{c} = (\vec{a}_1 \times \vec{b}) \cdot \vec{c} + (\vec{a}_2 \times \vec{b}) \cdot \vec{c}$ vetia distributive.

21. Transformimet elementare të sistemeve të ekuacioneve lineare

21.

2. TRANSFORMIMET ELEMENTARE TË SISTEMEVE TË EKUACIONEVE LINEARE

Përkufizimi 2.1 Le të jetë (S) një sistem i ekuacioneve lineare prej m ekuacionesh me n të panjohura. Transformime elementare të sistemit (S) quhen veprimet:

1. Ndërrimi i vendeve të ekuacioneve të një sistemi,
2. Shumëzimi i një ekuacioni të sistemit me një numër real të ndryshëm nga zero,
3. Shtimi një ekuacioni, një ekuacioni tjetër të shumëzuar me një skalar.

22. Varesia dhe pavaresia e vektoreve

22.

Lë të jenë dhënë vektorët $\vec{v}_1, \vec{v}_2, \dots, \vec{v}_t$ nga bashkësia e vektorëve V , dhe skalarët $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_t$ nga bashkësia R . Shprehja e trajtës

$$\alpha_1 \vec{v}_1 + \alpha_2 \vec{v}_2 + \dots + \alpha_t \vec{v}_t,$$

quhet **kombinim linear** i vektorëve $\vec{v}_1, \vec{v}_2, \dots, \vec{v}_t$. Skalarët $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_t$ quhen **koeficientet e kombinimit linear**.

Për vektorin $\vec{v}$, i cili mund të shkruhet në formën

$$\vec{v} = \alpha_1 \vec{v}_1 + \alpha_2 \vec{v}_2 + \dots + \alpha_t \vec{v}_t$$

thuhet se është **kombinim linear i vektorëve** $\vec{v}_1, \vec{v}_2, \dots, \vec{v}_t$.

Nëse $\vec{v} = 0$, atëherë shprehja

$$\alpha_1 \vec{v}_1 + \alpha_2 \vec{v}_2 + \dots + \alpha_t \vec{v}_t = 0.$$

quhet **kombinim linear zero**.

Vektorët $\vec{v}_1, \vec{v}_2, \dots, \vec{v}_t$ quhen **linearisht të pavarur**, nëse kombinimi linear zero

$$\alpha_1 \vec{v}_1 + \alpha_2 \vec{v}_2 + \dots + \alpha_t \vec{v}_t = 0$$

vlen vetëm nëse $\alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_t = 0$. Në të kundërtën vektorët quhen **linearisht të varur**.

— — —

23.Si njehset kendi ndermjet drejtezes dhe rrafshit?

23.

$$\sin \alpha = \frac{Am + Bn + Cp}{\sqrt{A^2 + B^2 + C^2} \cdot \sqrt{m^2 + n^2 + p^2}}. \quad (1)$$

Formula (1) mundëson llogaritjen e këndit ndërmjet drejtëzës l dhe rrafshit α .

24.Prodhimi I perzier I vektoreve

24.

14. PRODHIMI I PËRZIER I VEKTORËVE

Prodhiimi i përzier i tre vektorëve $\vec{a}, \vec{b}$ dhe $\vec{c}$ quhet prodhimi skalar i vektorit $\vec{a} \times \vec{b}$ me vektorin $\vec{c}$. Simbolikisht e shënojmë $(\vec{a} \times \vec{b}) \cdot \vec{c}$. D.m.th. prodhimi i përzier i vektorëve $\vec{a}, \vec{b}$ dhe $\vec{c}$ është prodhimi skalar i vektorit $\vec{a} \times \vec{b}$ me vektorin $\vec{c}$. Rrjedhimisht, në bazë të përkufizimit del se prodhimi i përzier i tre vektorëve është skalar.

24.Formulat e kramerit

$$x_1 = \frac{d_1}{d}, x_2 = \frac{d_2}{d}, \dots, x_n = \frac{d_n}{d}. \quad (2)$$

Formulat (2) njihen me emrin **Formulat e Kramerit** ose **Rregullat e Kramerit** për zgjidhjen e sistemeve të ekuacioneve lineare të tipit katror.